

De verering van het exotische leidt tot etnojustitie

Posted on 11 februari 2023 by Sebastien Valkenberg

Eens in de zoveel tijd laait de discussie op. Wat is de juiste spelling? Moet je leerlingen wel lastigvallen met de juiste schrijfwijze? (Nee, zeggen opvallend veel experts, van wie je denkt dat ze zouden opkomen voor duidelijke regels.)

Ook deze kwestie heeft zich volgens de tijdgeest ontwikkeld. Er ging een *woke* saus overheen. De nieuwste generatie maatschappijcritici ziet overal discriminatie, dus ook in het bestaan van schrijfregels. Het zou zelfs neokoloniaal zijn.

Mensen en groepen ongelijk behandelen?

Even het geheugen opfrissen. Een tijdje terug woedde er een debat. De aanleiding was een opiniestuk van Hilde Roothart in *de Volkskrant* (20 april 2021). Foutloos taalgebruik 'kan worden gezien als homogeen, Noord-Europees, wit, mannelijk en elitair,' schreef deze masterstudent 'crossover-creativity'. Eisen dat leerlingen correct spellen achtte zij discriminerend. Zihni Özdil kwam met een bijtende tegenstuk. De emancipatie van allochtone leerlingen wordt juist bemoeilijk als voor

hen de lat naar beneden gaat.

Waarom deze weggezakte polemiek terughalen? Het lijkt misschien een oude koe uit de sloot, maar dat is ze niet. De onderliggende denktrant – maak standaarden afhankelijk van bevolkingsgroepen – toont zich ook op andere manieren. Recent bereikte ze de MeToo-discussie.

Sinds enkele jaren komen de machtigen niet meer weg met grensoverschrijdend gedrag. Eerst belandde seksueel wangedrag onder het vergrootglas, inmiddels kan horkerigheid in brede zin niet langer door de beugel. Schreeuwen tegen ondergeschikten, hen vernederen met rotopmerkingen, flauwe grappen maken, het kan niet meer, merkten achtereenvolgens uitgever Mai Spijkers en vooral DWDD-presentator Matthijs van Nieuwkerk.

Maar dan. De nieuwe opvattingen blijken niet altijd te gelden. Soms moeten we de regels minder streng hanteren. Onlangs werd Kaouthar Darmoni ontslagen wegens grensoverschrijdend gedrag. Dat de directeur van Atria, het kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis, de wekelijkse vergadering begon met buikdansen, was nog wel het minst twijfelachtig. Ook kuste ze collega's op het achterhoofd zou ze haar borsten en billen tegen medewerkers hebben gedrukt.

Een no-brainer, zou je zeggen. In het tijdsgewricht van de sociale veiligheid bestaan voor deze misdragingen immers geen excuses meer. Het lag anders, bleek even later. Marli Huijer, emeritus-hoogleraar filosofie en oud-Denker des Vaderlands, vroeg zich in *Trouw* (3 januari 2023) af of we de Tunesische Darmoni wel op dezelfde manier mogen beoordelen als mannelijke *bullies*.

De mythe van de nobele wilde

De parallel met de spellingsdiscussie wordt duidelijk. Iemand komt van elders en maatschappelijke conventies verliezen hun vanzelfsprekendheid. Sommige groepen verdienen een speciale behandeling. Niet als ze uit België of Duitsland komen; pas als ze uit verre contreien komen.

Eerder schreef ik op deze plek over het ontzag onder klimaatactivisten en milieubeschermers. Hoog geven ze op van inheemse volkeren, ze zouden zelfs als voorbeeld kunnen dienen. Anders dan wij zouden zij niet in de ban zijn van het schadelijke consumentisme.

In theorie dan, er blijkt weinig reden om hen op een voetstuk te plaatsen. De nobele wilde – gehuld in een traditioneel kralenvest, getooid met een kleurig hoofddeksel – bestaat vooral in onze hoofden. Een status aparte slaat daarom nergens op.

Toch blijft het exotische zijn bedwelmende werking houden. Nogmaals Huijer over het wangedrag binnen Atria: 'Als mijn mannelijke baas dat had gedaan, had ik subiet de 'grensoverschrijdend gedrag'-kaart getrokken. Maar nu het om een vrouw gaat, en met een migratieachtergrond, aarzel ik. Is hier wel hetzelfde aan de hand?'

Het stereotype van de sensuele exoot

In de loop van haar bijdrage waarschuwt Huijer voor oriëntalisme. Ze zag de media zich hieraan schuldig maken. Zo plaatste *de Volkskrant* (30 december 2022) Darmoni's sensualiteit tegenover de westerse rationaliteit en afstandelijkheid. Een onvergeeflijk stereotype. Het eerste althans, de westerse obsessie met rationaliteit kun je straffeloos stereotyperen.

Ondanks haar waarschuwing stapt Huijer in dezelfde valkuil. Voor de Atria-directeur voert ze verzachtende omstandigheden aan. Zo lijkt het althans, want de filosofe komt er niet helemaal uit. Haar stuk verzandt in algemeenheden. We moeten oog hebben voor de 'ingewikkelde mix aan mechanismen die tussen vrouwen en tussen culturen kunnen spelen'. Ook is het 'verleidelijk om bij conflicten de meest sensuele van het stel de schuld te geven. Maar dat is niet altijd terecht.'

Schuldig? Excentriek!

Het tweede bedrijf volgde snel. Informaticus Jan Bergstra (UvA) en filosoof Marcus Düwell kwamen met een vervolgstuk. Zij maakten expliciet wat eerder nog vaag bleef. Hun redenering: de strenge Raad van Toezicht van Atria had beter moeten weten. 'Een korte blik op de website van mevrouw Darmoni maakt duidelijk hoe zij werkt en hoe zij is. Daar hoort lichamelijkheid bij.'

Zo verschuift de schuldvraag. Niet de handtastelijke directeur is het probleem, maar de lakse toezichthouders. Deze zouden hebben verzuimd zich te verdiepen in de achtergrond van het Atria-personeel, waardoor er misverstanden rezen. In de toekomst moet dat beter, vinden de auteurs. Ze bepleiten een gedragscode voor het multiculturele personeelsbestand. 'Met ruimte voor excentrieke mensen, voor

mensen met zeer uiteenlopende culturele achtergronden.'

Etnojustitie

Het klinkt begripvol tegenover de ontslagene, die ook maar een slachtoffer is van de benepen samenleving, nauwelijks in staat om met excentriciteit om te gaan. Wie het voorstel op zich laat inwerken, ziet iets anders. De goedbedoelde oproep is een geval van meten met twee maten.

Niet alleen is dat onrechtvaardig, omdat het klassenjustitie in de hand werkt. Preciezer: etnojustitie – beoordeling op basis van afkomst. Ook om een andere reden kunnen we ons ontzag voor het exotisch beter temperen. De aanname is dat sommige groepen niet aan de heersende eisen kunnen voldoen. Kennelijk is dat voor hen te veel gevraagd. Uit deze benadering spreekt eerder dedain dan compassie. Goedbedoeld is in de praktijk bevoogdend. Of iets minder welwillend: neokoloniaal.

*Filosoof en publicist **Sebastien Valkenberg** publiceert over 21ste eeuwse cultuurgeschiedenis in Wynia's Week.*

*De **donateurs vormen het fundament van Wynia's Week.** U maakt het mogelijk dat ons online magazine 104 keer per jaar verschijnt. Doneren kan op verschillende manieren, kijk **HIER**. **Alvast hartelijk dank!***